

MİMARİ TASARIM KARARLARINDA HATALAR

Prof. Dr. Faruk Yalçın Uğurlu

Çankaya Üniversitesi

Mimari tasarım süreci, birçok yönüyle önemli ve ilginçtir. Tasarlayan, üreten ya da kullanan olarak hepimiz bu sürece olumlu, olumsuz katkılar oluşturarak sonuçlarından etkileniriz. Bu çalışmada sunulacak örnek ile bazı tasarım kararlarındaki hataların toplumu ve çevreyi uzun sürelerde nasıl olumsuz yönde etkileyebildiği somutlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Hızlı kentleşmenin çevreye önemli olumsuzlukları getirdiği söylene gelmektedir. Bazı açılardan bu söylem doğru olmakla birlikte, bilimsel yönleri ile de tam doğru olmadığı çok açıktır. Betonlaşan çevreden bahseden tasarımcılar malzeme olarak betonun doğru kullanımını tam öğrenmeden ve diğer değerli inşaat malzemelerinin de olduğunu göz ardı ederek tasarım yapmaktadırlar. Aynı şekilde çok yönlü yanlışları olduğu halde bir dönemde moda olan bir plan tipini uzun süre uygulamaktan kaçınmamaktadırlar.

Bir fiziki yapılaşma oluşurken, mimari tasarım süreci, önünden, ardından gelen aşamalardan doğrudan etkilenir ve bu aşamaların olumlu veya olumsuz yönleri birbirlerini etkileyen sorumlulukları bir anlamada başlatan veya sonlandıran özelliklerdedir. Mimari tasarım aşamasından önce planlama kararı, ondan önce de politik karar gelmektedir. Mimari kararın arkasından uygulama, kullanma ile yeniden kullanma gibi aşamalar gelir.

Zamanımızda da halen devam eden çok önemli ana karar hataları şehircilik, kent mimarlığı, mimarlık, peyzaj mimarlığı, iç mimarlık, endüstri ürünleri tasarımı vb. tasarım kararlarının birbirleri ile olan kopukluğundan kaynaklanmakta politik erk ise bu konulara hep uzak durmaktadır. Örneğin; aynı yakın çevrede herbiri super tasarlanmış olan yapıların oluşturduğu çevre bütünü eksik tasarlanmış ama birbirlerine uyumlu yapı gurubundan daha değerli olmayabilir. Yani kentlerde mutlaka parsel düzeni ve yapı kitle tarifi yerine ada, sokak, bölge ve yoğunluk kriterleri paralelinde tasarıma geçilmelidir.

Yapı gurupları dışında birim yapıların ele alınışında da kuramsal olarak devamlı altı çizilen iklim, yerleşim, hakim manzara, hakim rüzgar yönü, jeolojik, topoğrafik yapı vb. konular mutlaka pratik yönde de uygulanır hale gelmeli, getirilmelidir.

Birim yapıların tasarlanışında ençok göze çarpan hataların başında bütün hacim yüksekliklerinin işlev, iklim vb. özellikler yeterince irdelenmeden hep aynı ölçüde (2.40-3 mt. aralığında) ele alınması ve uygulanan plan tiplerindeki olumsuzluklar gelmektedir. Örneğin; karşılıklı havalandırma gereken yaşam mekanlarının yer alması söz konusu olan yapılarda bir katta 4 daire karenin veya dikdörtgenin geometrik dörde bölünmesi ile oluşmakta, yani baştan doğal havalandırma ve güneşin gün içindeki hareketine uygun yapı yönelim fırsatı yok edilmektedir. Bu yapıları kullanan insanlarda olumsuz yönlere bakan mekanlarda ya donmakta veya kavrulmakta ve bu durumun çok doğal olduğunu sanmaktadırlar. Tam tersine çarpık yapı tasarlanması sürecinin ancak yapı kullanıcılarının bilinçlenmesi ile önlenebileceğinin farkına varılması kaçınılmazdır. Çünkü yapı işletme ekonomisindeki temel enerji kayıpları ile, “*güneş girmeyen eve doktor girer*” ifadesindeki sağlıksız yaşam, vb. birçok hatalı organizasyona insanlar mahkum edilemez, edilmemelidir.

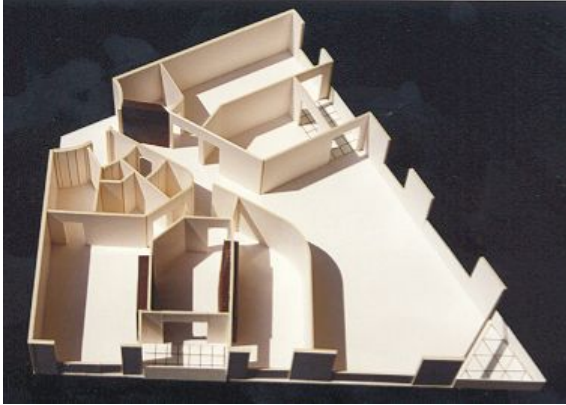
Hemen hemen her çevrede yer alan **yıldız** şeklindeki blokların çok yönlü hataları bilindiği ve daha olumlu çözümler olduğu bilindiği halde, hatalarla yaşamakta ısrar edilmesi anlaşılammaktadır. Bizce meslek insanları bu konuda çok sorumludur. Doktorların **toplum**

hekimliği eğitim programları gibi mimarların da **toplum mimarlığı** eğitim programları olmalıdır ki; tasarımcılarla kullanıcılar arasındaki çarpık iletişimsizlik biran önce son bulabilsin.

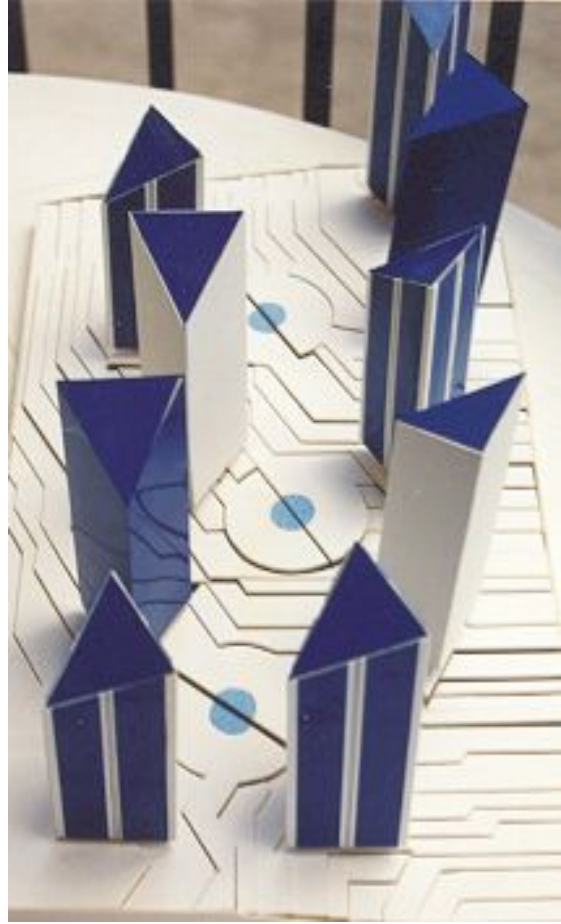
Yukarıdaki bilgiler ışığında değerli okuyucularımıza ve bütün yapı kullanıcılarına biraz daha detaylı bilgi sunabilmek için ilginç örnekler oldukları düşünülen **yıldız blok - üçgen blok** ile **bir katta 3 veya 4 dairenin** havalandırma-dikine dolaşım kovanı ilişkisi konusunda karşılaştırılmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kat planı

Vaziyet maketi

Ünite

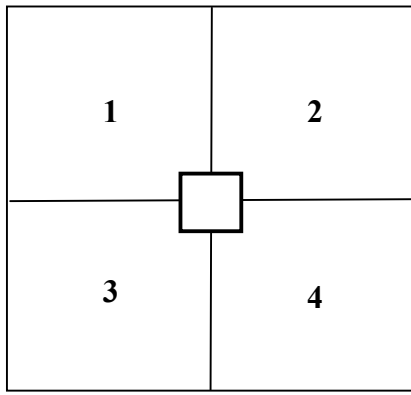
maketi

A. Yıldız - üçgen blok karşılaştırılması : (resim: 1)

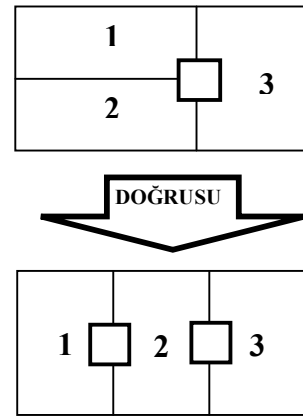
- 3 dairenin yıldız şeklinde çözümlenmesi dış duvar yüzeyini artırarak ilk yatırım maliyetini artırmaktadır. Üçgen çözümde daha derli toplu bir çözüm olduğundan bu sorun yoktur.
- Dış duvar yüzeyinin artması ise dış-ıç ısı alışverişinin artması sonucunu getirdiğinden işletme masraflarını artırmaktadır. Üçgen çözümde ısı alışverişi en azdır.
- Fonksiyonel açıdan düşünüldüğünde: yıldız çözümde farklı dairelerin birbirlerine bakan konumları ile hakim manzara için salon gibi mekanların uçlarda yer alması iç dolaşım problemlerini yaratmaktadır. Üçgen çözümde salonun orta dolaşım aksına yakınlığı daha kolay sağlanabilmektedir.
- Deprem açısından parçalı kitle çözümü taban yüzeyi toprak bağı açısından çok sakıncalıdır. Üçgen de ise çok olumlu tek bütün bir kitle geometrisi söz konusudur.

Bir katta 3 veya 4 dairenin bir veya iki dikine dolaşım kovası ile çözümü : (şekil: 1)

- Bir mekan yumağında her birim mekan doğal havalanmalıdır ki kitlenin ve malzemenin, gün içinde ve mevsimlere göre toplam ısınma ve soğuma dengesi oluşabilsin. Bu açıdan bşir karenin ortasına çekirdek koyup onu 4 eşit parçaya bölmek doğal havalandırmayı çok az seviyeye indirecek hatta tamamen yok edecektir.
- 3 veya 4 dairesel bir kat planında: 2 dikine dolaşım kovası kullanıldığında dairelerin hepsi karşılıklı havalanma fırsatını yakalayabileceklerdir.
- 3 veya 4 dairesel bir kat planında: 2 dikine dolaşım kovası kullanıldığında mekanların sağlıklı olacak yönler bakması daha kolay sağlanabilecektir.
- 3 veya 4 dairesel bir kat planında: 1 dikine dolaşım kovası kullanıldığında oluşacak dolu yüzeyler artacağından birim mekanların (oda vb.) dış ile ilişkisini sağlayacak cam büyüklükleri ve hacimlerle bu yüzeylerin ilişkilerinin sağlıklı çözümlenebilme fırsatı da azalacaktır.

YANLIŞ PLAN TASARIMI

Sonuç olarak rahatça iddia edilebilir ki; mimari tasarım süreci halen olduğundan daha açık, anlaşılır, paylaşılabilir, bilimsel içerikli olmalıdır. Ayrıca bilimelidir ki bilgi ve mesleki hiçbir birikimleri olmadan mimar gibi davrananların mesleki bilinç ve bilgisi bulunanlara göre etik değerlere daha az saygılı olması kaçınılmazdır.